

Sami Pekola

Kohti pohjoismaista rajayhteistyötä. Pohjoisen länsirajan ylittävä toiminta ja sen sääntely Suomen itsenäistymisestä sotienjälkeiseen aikaan

Johdanto

Suomi on nyt saavuttanut sen, mikä on jokaisen vapaan kansan elämän ensimmäinen alkuehto: oman tilan ja paikan maailmassa, oman kansallisen alueen.¹

Tornionlaaksossa kulkevaa Suomen ja Ruotsin välistä pohjoista maarajaa on kuvattu maailman rauhallisimmaksi rajaksi.² Niin sanotun maahanmuuttokriisin ja etenkin koronakriisin myötä kansallisvaltioiden erotteleva merkitys kuitenkin korostui ja rajasta tuli jälleen paitsi mentaalinen myös fyysinen liikkumisen rajoite.³ Suomen ja Ruotsin ilmoitettua halukkuudestaan liittyä Pohjois-Atlantin puolustusliitto Natoon on herännyt toiveita ja esitetty tarpeita Pohjoismaiden välisen yhteistyön jälleen syventämisestä. Toteutuessaan tämä oletettavasti madaltaisi Pohjoismaiden välisiä rajoja.⁴

Virallisessa rajayhteistyössä on pohjimmiltaan kyse itsenäisistä ja täysivaltaisista valtioista, joiden oikeudellisen toimivallan rajat ovat pääosin niiden maantieteelliset rajat⁵. Siten yhteistyö edellyttää paitsi tahtotilaa ja paikallista aloitekykyä, myös lainsäädäntöä, kansainvälisiä sopimuksia ja muita oikeudellisia toimenpiteitä. Sääntelyä ja sopimuksia ei tehdä tyhjiössä, vaan laajempi yhteiskunnallinen ja poliittinen ti-

¹ Väinö Voionmaa, *Suomen uusi asema. Maantieteellisiä ja historiallisia peruspiirteitä*. Werner Söderström osakeyhtiö, Helsinki 1919, 22.

² Ks. esim. Mika Rantakokko, ”Tornionlaakson neuvosto: Tornionlaakson yhteistyön tulevaisuus”. *Tornionlaakson vuosikirja 1993*. Tornionlaakson kotiseututoimikunta, Tornio 1993, 179–210.

³ Øresundsinstytutet, *Mentaaliset rajaesteet. Kokemuksia Suomen ja Ruotsin välisen rajatyöskentelyn esteistä ja mahdollisuuksista*. 2021, 7–10.

⁴ Ks. ”Nato och EU enar de nordiska länderna” (pk.). *Dagens industri* 17.5.2022. URL: <https://www.di.se/ledare/nato-och-eu-enar-de-nordiska-landerna/>. Luettu 19.5.2022.

⁵ Alue- eli territoriaaliperiaatteen mukaisesti valtion toimivalta on poissulkevaa yliherruutta alueellaan ja siten yhtyy valtiosuvereinisuuteen. Valtion toimivalta voi kuitenkin tietyissä tapauksissa ulottua myös sen rajojen ulkopuolelle esimerkiksi universaaliperiaatteen nojalla. Ks. Tieteen termipankki, ”Valtion toimivalta”. Martti Koskenniemi, Ville Kari. URL: https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:valtion_toimivalta. Luettu 19.5.2022.

lanne sekä jo tapahtunut kehitys merkitsee. Siksi pohjoista rajaa koskevan sääntelyn sekä rajan yhteiskunnallisen ja sosiaalisen nykytilanteen ymmärtämiseksi on hahmotettava rajan kehityskaari ja siihen liittyvä historiallinen konteksti.⁶

Suomen ja Ruotsin välistä pohjoista rajaa ja rajaseutua on alue- ja paikallishistorioiden lisäksi tutkittu muun muassa identiteettipoliittisesta⁷, poliittisen tilan tuottamisen⁸, rajan ylittävän alueellistumisen⁹, yllirajaisuuden¹⁰, kielirajan¹¹ ja arkisten rajakäytänteiden¹² näkökulmista. Lisäksi on tarkasteltu sitä, miten kansallisvaltiollisuudet voimistuivat alueella¹³. Rajan ylittävää toimintaa on pohjoismaisessa oikeustieteessä käsitelty yleispohjoismaisella tasolla¹⁴ sekä hallintoviranomaisten rajan ylittävän sopimustoimivallan osalta¹⁵. Tämän artikkelin tarkoituksena on kytkeä Suomen itsenäistymisen jälkeiset pohjoista länsirajaa koskevat tapahtumat rajan

⁶ Vrt. Heikki Ylikangas, *Oikeus historiallisena ilmiönä*. Suomen Lakimiesliiton kustannus Oy, Helsinki 1976, 8; Jukka Kekkonen, ”Oikeudellisen muutoksen tutkimuksesta – minun metodini”. *Minun metodini*. Toim. Juha Häyhä. Werner Söderström Lakitieto Oy, Helsinki 1997, 131–151, 142–143; Heikki Ylikangas, *Mitä on historia ja millaista sen tutkiminen*. Art House, Helsinki 2015, 35.

⁷ Pirjo Jukarainen, *Rauhan ja raudan rajoilla. Nuorten tilallis- ja identiteettipoliittisia maailmanjäsenyyksiä Suomen ja Venäjän sekä Ruotsin ja Suomen rajojen tuntumassa*. Tutkimuksia No. 90. Rauhan- ja konfliktitutkimuskeskus, Tampere 2000.

⁸ Jari Koivumaa, *Geopoliittista kuvittelua Pohjois-Suomen raja-alueilla. Tutkimus perifeerisyyden purkamisesta kylmän sodan jälkeisessä kansainvälisessä järjestelmässä 1995–2004*. Lapin yliopisto, Rovaniemi 2008.

⁹ Eeva-Kaisa Prokkola, *Making bridges, removing barriers. Cross-border cooperation, regionalization and identity at the Finnish-Swedish border*. Nordia Geographical Publications 37:3, Oulu 2008.

¹⁰ Helena Ruotsala, ”Kaksi kukkaroa ja kaksi kelloa. Yllirajaisuutta ja monipaikkaisuutta Tornion–Haaparannan kaksoiskaupungissa”. *Sananjalka 53. Suomen kielen seuran vuosikirja*, 2011, 196–217.

¹¹ Helena Ruotsala, ””Det var finare utan F”. Kieliraja Haaparannan ruotsalaisten asukkaiden kokeamana”. *Vieraan rajalla*. *Studia Historica Septentrionalia* 64. Toim. Kari Alenius ja Olavi K. Fält. Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys, Rovaniemi 2012, 177–190.

¹² Helena Ruotsala, ”Vardagliga gränspraktiker. Att synliggöra eller osynliggöra gränser i Tornedalen?”. *Budkavlen 96*, 2017, 65–74.

¹³ Lars Elenius, *Både finsk och svensk. Modernisering, nationalism och språkförändring i Tornedalen 1850–1939*. *Kulturens frontlinjer* 34. Skrifter från forskningsprogrammet Kulturgräns norr. Umeå universitet, Umeå 2001; Lars Elenius, *Nationalstat och minoritetspolitik. Samer och finskspråkiga minoriteter i ett jämförande nordiskt perspektiv*. Studentlitteratur, Lund 2006.

¹⁴ Henrik Wenander, *Fri rörlighet i Norden. Nordiska gränshinder i rättslig belysning*. Skrifter utgivna vid Juridiska Fakulteten i Lund. Nr 179. Acta Societatis Juridicae Lundensis, Juristförlaget i Lund, 2014.

¹⁵ Vilhelm Persson, *Rättsliga ramar för gränsöverskridande samarbete. Förvaltningsmyndigheters internationella avtalsförhållanden*. Skrifter utgivna vid Juridiska Fakulteten i Lund. Nr 160. Acta Societatis Juridicae Lundensis, Juristförlaget i Lund, 2005.

ja sen ylittävän toiminnan sääntelyn tarkasteluun: sijoittaa sääntely historialliseen yhteyteensä¹⁶.

Artikkelissa sovelletaan diakronista analyysitapaa, jossa tarkastellaan ajan kuluessa tapahtuvaa muutosprosessia ja sen laajuutta, jolloin kokonaisuuksien hahmotaminen on ensisijaista.¹⁷ Lähdeaineistona hyödynnetään säädösaineistoa, Suomen ja Ruotsin välisiä ja muita kansainvälisiä sopimuksia sekä viranomais- ja muita selvityksiä. Tapahtumahistoriallisten tietojen lähteenä ja sääntelyn käytännön merkityksen havainnollistajana hyödynnetään aiempaa historian ja yhteiskuntatieteen tutkimusta ja pohjoisen rajaseudun historiaa käsitteleviä julkaisuja.

Suomen ja Ruotsin kansainvälis- ja sisäpoliittiset tapahtumat ja aatehistoria muodostavat tärkeän kehikon pohjoiselle rajan ylittävälle toiminnalle. Koska kyse on toiminnasta yli valtioiden rajojen, asialla on myös laajempi kansallinen ja kansainvälinen merkitys.¹⁸ Tarkastelun alkupiste on vuosi 1918, jolloin rajan itäpuoli oli jo muuttunut itsenäiseksi Suomeksi. Se ei ollut pohjoisen rajan kannalta nollapiste vaan tapahtuma jatkumossa, joka sai alkunsa vuonna 1809 Ruotsin ja Venäjän välillä tehdystä rajanvedosta.¹⁹ Suomen itsenäistyttyä aikaisemmat sopimukset ja asiakirjat rajan kulusta pysyivät voimassa.²⁰ Kansallisvaltioiden ja niiden rajojen nykyistä hegemonista²¹ asemaa uusintavan ajattelutavan sijaan on mielekästä tarkastella rajan kehitystä historiallisten muutostekijöiden kautta. Tällöin valtiot rajoineen ja ihmis-yhteisöineen hahmotetaan sosiaalisesti rakentuneina ja uusinnettuina kuviteltuina

¹⁶ Ks. Lars. D. Eriksson, ”Mina Metoder”. *Minun metodini*. Toim. Juha Häyhä. Werner Söderström Lakitieto Oy, Helsinki 1997, 57–73, 67, 76.

¹⁷ Ks. Colin Hay, *Political Analysis. A Critical Introduction*. Palgrave Macmillan, New York 2002, 148–150; Esko Häkkinen, *Institutionalistisen kriminaalipolitiikan teoria ja suomalaisen rikosoikeuden muotoutuminen 1910-luvulta 2010-luvulle*. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta, Helsinki 2020, 5.

¹⁸ Vrt. Mauno Koiviston mukaan Suomen suhteet Ruotsiin ovat sekä historian että itäisen naapurisuhteen funktio. Ks. Mauno Koivisto, *Grannar. Frändskap & friktion*. Atlantis, Söderströms, Stockholm, Helsinki 2008, 141.

¹⁹ Ks. Ilkka Teerijoki, *Tornion historia 2 1809–1918*. Tornion kaupunki, Tornio 2007, 16–21; Nils Slunga, *Gränsen mot Finland. En ovanlig gräns*. Haparanda 1959, 9–10; Sten Wikström, *Norrbotnen – en studie om gränser*. Tornedalica nr. 38. Luleå 1982, 67–69.

²⁰ Ensimmäinen itsenäisen Suomen ja Ruotsin välinen rajankäynti tehtiin vuosina 1926–1927. *Suomen–Ruotsin rajankäynti*. Suomen ja Ruotsin rajankäyntivaltuuskunnat, 2006, 32.

²¹ Gramscilaisittain hegemonialla tarkoitetaan ideologista ja kulttuurista itseymmärrystä, jossa valitseva yhteiskunnallinen asiantila näyttäytyy itsestäänselvyytenä. Ks. Antonio Gramsci, *Vankilavihkot 2*. Toim. Mikael Böök. Kansankulttuuri, Helsinki 1979, 72.

yhteisöinä.²² Niiden käytännön rakentamistyö tapahtuu pääosin ei-teoreettisesti ja eitietaisesti, mielikuvien, tekojen ja kertomusten yhteisvaikutuksena.²³

Alueelliset yksiköt ja niiden rajojen sisäpuoliset sosiaaliset todellisuudet eivät ole staattisessa tilassa vaan jatkuvassa muutoksessa. Samoin oikeusnormit ja valtiot rajoineen voidaan ymmärtää osaksi sosiaalisesti rakentunutta todellisuutta.²⁴ Näkökulma on perusteltu analysoitaessa rajan ylittävän toiminnan ja sitä koskevan sääntelyn historiallista muutosta. Sääntely yhtäältä luo puitteet sosiaalisen todellisuuden rakentumiselle, koska se ohjaa ihmisten toimintaa: rajaa ei olisi ilman rauhansopimusta ja sitä toimeenpanneita rajanjärjestelytoimia. Toisaalta sääntely myös ilmentää vallitsevaa yhteiskunnallista ja poliittista todellisuutta: sitä, onko edellytyksiä mataltaa rajaa sääntelyllisesti vai koetaanko olosuhteiden vaativan rajan oikeudellista ja hallinnollista korottamista. Oman muuttujan oikeudelliseen todellisuuteen tuovat rajaseudun tavallisten ihmisten ja rajaviranomaisten toimet, joissa virallista sääntelyä tilanteen mukaan joko noudatetaan, sovelletaan luovasti, kierretään, rikotaan tai viranomaisten tapauksessa ehkä katsotaan joskus muualle. Rajan oikeudellista kehitystä ei voida täysin ymmärtää vain voimassa ollutta sääntelyä tarkastelemalla vaan on huomioitava myös käytännön todellisuus.

Suomen ja Ruotsin valtiollinen sekä Tornionlaakson alueen yhteinen historia tuo pitkän aikavälin tarkastelupohjaa sille, miten rajan ylittävät yhteydet muodostuvat ihmisten, yhteisöjen ja valtioiden välille muuttuvissa olosuhteissa. On mielenkiintoista, kuinka pohjoiset rajaolot järjestettiin, kun Ruotsin kanssa yhteisen oikeuskulttuurin jakava Suomi muuttui suuriruhtinaskunnasta itsenäiseksi valtioksi.²⁵ Artikkelin ajallinen päätepiste on 1940-luvun loppu, jolloin sotatilan päätyttyä vuonna 1947 lopetettiin pääosiltaan myös sodanaikainen länsirajan poikkeussääntely. Suomen ulko- ja sisäpoliittinen tilanne oli muuttunut siten, että aikaa on kuvattu Suomen

²² Ks. Anssi Paasi, *Territories, Boundaries and Consciousness. The Changing Geographies of the Finnish–Russian border*. John Wiley & Sons, Chichester 1996, xix, 4, 82; Gabriel Bladh ja Christer Kuvaja, ”Yhdestä valtakunnasta kahdeksi kansallisvaltioksi”. *Kahden puolen Pohjanlahtea I. Ihmisiä, yhteisöjä ja aatteita Ruotsissa ja Suomessa 1500-luvulta 1900-luvulle*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006, 35; Benedict Anderson, *Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. Vastapaino, Helsinki 2017 [1983].

²³ Charles Taylor, *Modern Social Imaginaries*. Duke University Press, Durham and London 2004, 23–25.

²⁴ Ks. Paasi 1996, xix, 3; Juha Häyhä, ”Johdanto”. *Minun metodini*. Toim. Juha Häyhä. Werner Söderström Lakitieto Oy, Helsinki 1997, 15–34; Thomas J. Biersteker ja Cynthia Weber, ”The social construction of state sovereignty”. *State sovereignty as social construct. Cambridge Studies in Internal Relations: 46*. Toim. Thomas J. Biersteker ja Cynthia Weber. Cambridge University Press, Cambridge 1996, 1–22. Huom. kuitenkin esim. Kaarlo Tuori (*Lakimies* 3–4/2021, 309–313) kritisoi oikeushistoriallista tutkimusta siitä, että oikeus nähdään vain itseään toistavien valtapelien lopputuloksina.

²⁵ Ks. pohjoismaisesta oikeuskulttuurista Pia Letto-Vanamo, ”Pohjoinen oikeusalue Unionin Euroopassa”. *Lakimies* 6–7/1998, 937–947.

toisen tasavallan aluksi²⁶. Ajanjakso merkitsi myös monilta osin uudenlaista, aiempaa tiiviimpää vaihetta pohjoismaisissa sekä Suomen ja Ruotsin välisissä suhteissa.²⁷ Tarkastelun maantieteellinen kohdennus on Tornionlaakson eteläosissa, erityisesti Tornion ja Haaparannan seudulla, jossa rajan ylittävä toiminta on ollut monimuotoista ja vilkasta.²⁸

Rajan ylittävää toimintaa tarkastellaan temaattisesti niillä aloilla, joilla oli oikeudellisesti merkittäviä rajan ylittäviä yhteyksiä. Sota-ajan erityisolosuhteet käsitellään erikseen.

Kieli- ja kansallisuusriitelyä

Monien vastaitseenäistyneiden maiden tavoin Suomelle oli tärkeää tehdä eroa naapureihinsa. Vuoden 1918 tapahtumien jäljiltä maa oli jakautunut ja eliitin kuva kansasta oli kielteinen. Tämä osaltaan teki tarpeelliseksi ulkoisten viholliskuvien voimistamisen. Ruotsissa puolestaan ei ymmärretty suomalaisten tarvetta tehdä kansallismielisyyteen nojaavaa identiteettipolitiikkaa ja esitettiin epäilyjä suomalaisten valtiollisesta kypsyydestä säilyttää itsenäisyytensä.²⁹ Tornionlaaksolaiset olivat kiistelevien kansallisvaltioiden välimaastossa, ja heidän kulttuurinen olemassaolonsa yli valtionrajan oli ongelmallista.³⁰

Suomen itsenäistyessä Ruotsin puoleisen Tornionlaakson monelle aiemmin täysin suomenkieliselle alueelle oli muuttanut etelästä ruotsinkielisiä ja alkuperäisväestö oli aiempaa enemmän kaksikielistynyt. Esimerkiksi rajan ylittävät avioliitot kuitenkin ylläpitivät yhteyksiä ja kulttuurista jatkuvuutta myös Suomen itsenäistyttyä.³¹ Leimallisesti suomenkielinen lestadiolainen liike kannatteli sekin suomen asemaa rajan länsipuolella, joskin liike alkoi menettää suosiotaan nuorten keskuudessa.³² Koulujärjestelmän tehottomuuden vuoksi ruotsinkielistyminen ei edennyt yhtä voi-

²⁶ Ks. esim. Krister Wahlbäck, *Jättiläisen henkäys. Suomen-kysymys Ruotsin politiikassa 1809–2009*. Siltala, Helsinki 2020 [2011], 452.

²⁷ Vrt. Gestur Guðmundson, ”Pohjola nyt ja vastedes”. *Pohjoismaiden historia 1397–1997. 10 es-seetä*. Yle ja Pohjoismaiden ministerineuvosto, Helsinki ja Kööpenhamina 1997, 267–293, 290–291; Mikko Majander, *Komplekseja, kilpailua ja kumppanuutta Suomen ja Ruotsin suhteissa*. Siltala, Helsinki 2020.

²⁸ Ks. Ilkka Teerijoki, *Tornion historia. 3, 1918–2000*. Tornion kaupunki, Tornio 2010, 393.

²⁹ Mauno Koivisto, ”Mietteitä Ruotsin vuoden 1812 politiikan johdosta”. *Itsekkyyttä vai valtiomiestaitoa. Ruotsin idänpolitiikka ja Suomi vuodesta 1812 vuoteen 2002*. Toim. Tapani Suominen. Tammi, Helsinki 2002, 151–157; Ainur Elmgren, *Den allrakäraste fienden. Svenska stereotyper i finländsk press 1918–1939*. Sekel Bokförlag, Lund 2008, 13, 197–198, 284, 298.

³⁰ Elenius 2006, 150.

³¹ Elenius 2001, 149, 260, 381–385, 395.

³² Elenius 2001, 196; Teerijoki 2010, 151.

mallisesti kuin 1900-luvun loppupuolella: vielä toisen maailmansodan päätyttyä suomenkielisyys oli Ruotsin Tornionlaaksossa hyvin yleistä.³³

Ruotsi muutti maailmansotien välisenä aikana Tornionlaakson assimiloivaa politiikkaa hitaasti kohti suuntaa, joka jossain määrin tunnusti vähemmistöjen oikeudet harjoittaa kieltään ja kulttuuriaan. Osittain tähän vaikutti ulkoinen paine: Versaillesin rauha ja Kansainliiton perustaminen olivat voimistaneet kansallisten vähemmistöjen suojan periaatteita.³⁴ Tarkoituksena oli yhtäältä vakiinnuttaa sodanjälkeinen kansallisvaltiollisuuteen perustunut aluejako ja toisaalta suojella uusien valtioiden rajojen sisälle jääneitä vähemmistöjä.³⁵ Ruotsissa vähemmistöoikeudet eivät toteutuneet, mikä tuki suomenmielisten kritiikkiä Ruotsin kielipolitiikkaa kohtaan.³⁶ Ruotsi ei myöntänyt ruotsalaistamispyrkimyksiä vaan katsoi, että tarkoitus oli tehdä väestöstä kaksikielistä. Ruotsissa koettiin, että suomalaisuusaktivismi kohdistui maan sisäisiin asioihin. Suomessa puolestaan ei ymmärretty Tornionlaakson suomalaisväestön halua oppia ruotsia ja olla lojaaleja Ruotsin valtiolle.³⁷

Tornionlaakson kysymys kytkeytyi aluksi Ahvenanmaan tilanteeseen ja sen jälkeen Suomen sisäpoliittiseen kieliriitaan suomen- ja ruotsinkielisten välillä. Ahvenanmaa-kysymyksen ollessa kuumimmillaan sotilaallinen yhteenotto Suomen kanssa oli Ruotsin operaatiosuunnitelmien päävaihtoehto. Varauduttiin siihen, että Suomi tulisi pohjoisessa rajan yli Norrbotteniin, joten rajan kireä tilanne oli myös sotilaallisesti merkityksellinen.³⁸ Osittain rinnakkain Tornionlaakson tilanteen kanssa myös Manner-Suomen ruotsinkielisillä rannikkoalueilla oli pyrkimyksiä itsehallinnollisen aseman saavuttamiseen. Aktiivisuus tyrehtyi ruotsinkielisten oikeudet turvanneen kielilainsäädännön myötä. Vuoden 1919 hallitusmuodon mukaisesti Suomen kan-

³³ Ks. Magdalena Jaakkola, *Om tvåspråkighetens sociologi med speciell hänsyn till språkförhållandena i svenska Tornedalen*. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia N:o 176. Helsingin yliopisto, 1972, 9–10.

³⁴ Elenius 2001, 244, 247; Abdulrahim P. Vijapur, ”International Protection of Minority rights”. *International Studies* 43 (4), 2006, 367–394, 369.

³⁵ Roser Cussó, ”The League of Nations and Minorities: The Non-receivability of ‘Non-treaty’ Petitions”. *International Journal on Minority and Group Rights* 26, 2019, 67–91, 68.

³⁶ Elenius 2001, 247.

³⁷ Pekka Hämäläinen, *Kielitaistelu Suomessa 1917–1939*. WSOY, Helsinki 1968, 106–109; Koivisto 2002, 151–158, 157; Elenius 2001, 23, 256–258.

³⁸ Hämäläinen 1969, 106–109; Gunnar Åselius, ”Vihamielinen Suomi, vihamielisen puolueeton Ruotsi. Neuvostoliiton merivoimien arvioiteja maailmansotien välillä”. *Itsekkyttä vai valtiomiestäittoa. Ruotsin idänpolitiikka ja Suomi vuodesta 1812 vuoteen 2002*. Toim. Tapani Suominen. Tammi, Helsinki 2002, 215–232, 215. Ruotsalaisten huoli oli ymmärrettävä, koska suomalaiset olivat käyneet aseisiin myös Itä-Karjalan ja Petsamon Suomeen liittämiseksi. Ks. Toivo Nygård, *Suur-Suomi vai lähiheimolaisten auttaminen. Aatteellinen heimotyö itsenäisessä Suomessa*. Otava, Helsinki 1978, 55–58; Veli-Pekka Lehtola, *Wallenius. Kirjailijakenraali Kurt Martti Walleniuksen elämä ja tuotanto*. 2., uudistettu painos. Kustannus-Puntsi, 2012 [1994], 83–107.

salliskielet olivat suomi ja ruotsi, joiden käytöstä säädettiin tarkemmin kielilaissa.³⁹ Ruotsissa suomen kielen asema tunnustettiin lainsäädännössä paljon myöhemmin.⁴⁰

Ruotsalaiset olivat huolissaan Tornionlaakson tilanteesta ja teettivät asiasta selvityksiä. Niiden tulos oli ruotsalaisittain helpottava: suomalaisseparatismista ei ollut merkkejä, ja väestö halusi kuulua Ruotsiin.⁴¹ Jotkut Ruotsissa pyrkivät selittämään historiaa siten, että Tornionlaakson asukkaat oikeastaan olivat suomalaistuneita riikinruotsalaisia. Heidän *oikea* kielensä oli siten ruotsi, jota he eivät vain itse osanneet.⁴² Näin pyrittiin ylipäänsä kiistämään sellaisen suomalaisvähemmistön olemassaolo, jolla olisi ollut perusteita vaatia oikeuksiaan.

Ruotsalaisten toiminta oli pitkälti vastausta suomalaisuusaktivismiin. Osa aktiiveista järjestäytyi vuonna 1919 Länsipohjan toimikunnaksi. Tavoitteena oli lujittaa Suomen luoteisrajaa ja herättää Ruotsin suomalaisväestön kansallistunnetta. Esitettiin myös ajatuksia rajan siirtämiseksi Kalixjoelle, jotta suomalaisalue saataisiin jälleen yhdistetyksi. Ruotsin kannalta vaarallista oli, että toiminta oli organisoitua ja sillä oli kansainvälistä kaikupohjaa. Ruotsin puolen suomalaisväestö ja Suomen valtion päättäjät eivät kuitenkaan innostuneet, joten toiminta hiipui jo 1920-luvun alkuvuosina. ”Suomi-vaara” sen sijaan johti Ruotsin valtiovallan kulttuurisiin ja taloudellisiin lisäpanostuksiin alueelle.⁴³ Suomalaisaktivismi saattoi sitten välillisesti nopeuttaa ja lisätä toimia rajan länsipuolen ruotsalaistamiseksi.

Suomalaiskansallista toimintaa ei voida kuitata pelkästään nuorisoradikaalien mellastuksena, vaan vastaavia ajatuksia ilmeni poliittisen kentän eri puolilla.⁴⁴ Tornionlaakson kysymys osoittaa, että Suomen rajat eivät itsenäisyyden alkuaikoina olleet selvät vaan niitä yritettiin määritellä eri tavoin ja siten oikeuttaa jokin tietty

³⁹ Suomen Hallitusmuoto (94/1919); Laki suomen ja ruotsin kielen käyttämisestä tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa (118/1921); Kielilaki (148/1922); Hämäläinen 1969, 79–83, 86.

⁴⁰ Laki (1999:1176) alueellisesti rajatusta oikeudesta käyttää suomea viranomaisissa ja tuomioistuimissa tuli voimaan vuonna 1999 ja laki (2009:724) vähemmistöistä ja vähemmistökielistä säädettiin vuonna 2009.

⁴¹ Nils Slunga, *Staten och den finskspråkiga befolkningen i Norrbotten*. Tornedalica nr. 3. Luleå 1965, 38–40; Sigurd Klockare, ”Norrbottniska språkstriden 1888–1958”. *Finska språket i Sverige*. Toim. Sulo Huovinen. Finn-kirja, Stockholm 1982, 2–39, 18–20; Kari Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 2. Inflyttarna från Finland och de finska minoriteterna under tiden 1809–1944*. Finska Historiska Samfundet ja Nordiska museet, Helsinki 1993, 308; Elenius 2001, 259–262.

⁴² Elenius 2001, 262–267.

⁴³ Karl-Erik Nyström, ”Länsipohjan toimikunta – en fennomansk organisation”. *Met Tornedalen*, nro 19. Svenska tornedalings riksforbund, 1987, 13–16; Rantakokko 1993a, 16 (ks. toimintaohjelma); Elenius 2001, 249–250.

⁴⁴ Ks. esim. Voionmaa 1919, 206: ”Ruotsin suomalaisten alueiden yhdistäminen Suomeen sisältäisi yksinkertaisen, maantieteellisen, historiallisen ja valtiollisen oikeuden.”

Suomi.⁴⁵ Valtion fyysinen ja poliittinen alue pyrittiin muuttamaan kulttuuriseksi, joka esitettiin yhdenmukaisena kokonaisuutena suhteessa *toiseen*, tässä tapauksessa erillisenä Ruotsiin lännessä ja Venäjään idässä.⁴⁶ Vuonna 1923 perustetun Tornionlaakson kuntien toimikunnan ajatuksena nimenomaan oli vahvistaa Suomen länsirajaa suojamuurina: rajaseudun suomalaisyhteistyö oli tarpeen, jotta voitaisiin kilpailla Ruotsin kanssa, ei toimia yhdessä.⁴⁷ Kyse oli rajaa rakentavasta joko–tai–jaottelusta.

Pohjoismainen suuntaus koki arvonnousun Euroopan turvallisuustilanteen heikentyessä ja Kansainliiton turvallisuusjärjestelmän menetettyä uskottavuutensa.⁴⁸ Suomi antoi vuonna 1935 yksipuolisesti niin sanotun pohjoismaisen julistuksen, jossa se asemoi itseään kohti Skandinaviaa.⁴⁹

Koettiin myös tarpeelliseksi hälventää keskinäisiä epäluuloja ja poistaa pohjoisen rajayhteistyön rajoitteita. Ruotsin valtiopäivät päätti vuonna 1935 lisätä aiemmin poistetun suomen kielen takaisin kouluopetukseen vapaaehtoisena aineena. Tällä tuskin oli kovin suurta käytännön merkitystä suomen aseman parantamisessa, mutta se oli periaatteellisesti merkittävää. Myös Suomessa todettiin, että aika oli ajanut kielipoliittisen vastakkainasettelun ohi.⁵⁰ Vuonna 1937 Ruotsin ja Suomen ulko- ja opetusministerit tekivät Tornionlaaksoon vierailun, jonka tavoitteena oli parantaa maiden suhteita alueella. Vierailun tuloksena koettiin Tornionlaakson komitea, joka käsitteli rajaseudun ongelmia ja suunnitelmaa niiden ratkaisemiseksi. Pohjoisten lää-

⁴⁵ Ks. alueiden määrittelystä Maria Lähteenmäki, ”Uudistuva aluehistoria”. *Maa, seutu, kulmakunta. Näkökulmia aluehistorialliseen tutkimukseen*. Toim. Maria Lähteenmäki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2009, 7–21; Alina Kuusisto ja Jenni Merovuo, ”Suomeen kuuluu Karjalakin’ – Maakunnan käsitteellinen rakentuminen 1700-luvulta 1800-luvun lopulle”. *Faravid* 51/2021, 23–47.

⁴⁶ Ks. Stuart Hall, *Identiteetti*. Vastapaino, Tampere 1999, 82; Paasi 1996, 47; Timo Vihavainen, ”Alkusanat”. *Venäjän kahdet kasvot. Venäjä-kuva suomalaisen identiteetin rakennuskivenä*. Edita, Helsinki 2004, 11–13.

⁴⁷ *Kaleva* 26.2.1922, pääkirjoitus; Ruotsin puolelle vastaava toimikunta perustettiin vasta vuonna 1941. Ks. Marita Mattson Barsk, ”Tornedalskommunernas förbund 1941–1991: En historik”. *Tornionlaakson vuosikirja 1993*. Tornionlaakson kotiseututoimikunta, Tornio 1993, 145–178, 147, 150.

⁴⁸ Ks. pohjoismaisen suuntauksen noususta Mikko Majander, *Pohjoismaa vai kansandemokratia? Sosiaalidemokraatit, kommunistit ja Suomen kansainvälinen asema 1944–1951*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2004, 48–70; myös Seppo Hentilä, ”Itsenäistymisestä jatkosodan päättymiseen 1917–1944”. *Suomen poliittinen historia 1809–2009*. WSOY Oppimateriaalit Oy, Helsinki 2009, 167–175.

⁴⁹ Ks. pääministeri T. M. Kivimäen lausunto eduskunnalle: ”--- Koska Suomen edut myös vaativat ennenkaikkea valtakunnan puolueettomuuden säilyttämistä, on luonnollista, että Suomen suuntautuminen tapahtuu Skandinaviaan päin, johon maamme enemmän kuin muuanne sitoo myös maantiede, historia, talouspolitiikka ja kulttuuri ja niistä kasvanut yhdenlaatuinen maailmankatsomus. ---”. Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 5.12.1935.

⁵⁰ Matti Enbuska, ”Pirua ja ruotsalaisuutta vastaan. Länsipohjan kielikysymys ja vuoden 1937 ministerivierailu Tornionlaaksoon”. *Tornionlaakson vuosikirja 1990*, 237–240; Koivisto 2002, 151–158; Elenius 2001, 16, 244, 304; Elenius 2006, 185.

nien maaherrat sopivat vuonna 1938 rajan ylittävän yhteistyöyhdistyksen perustamisesta. Suunnitelmien toteutuminen jäi sodan jalkoihin, ja rajan ylittävä yhteistyöelin perustettiin vasta 1980-luvulla.⁵¹ Jo ennen sotaa tilanne oli kuitenkin poliittisesti ja henkisesti aiempaa suotuisampi rajan ylittävän toiminnan viralliselle kehittämiselle. Tähän vaikuttivat sisäiset ja ulkoiset syyt: Suomi oli ehtinyt vähän kypsyä itsenäisenä valtiona, Ruotsin assimilaatiopolitiikkaa oli hieman lievennetty ja erityisesti uusien sotilaallisten uhkien muodostama ulkoinen paine ohjasi riitojen unohtamiseen ja yhteistyön tiivistämiseen.

Käytännönläheinen rajayhteistyö

Suomen vuoden 1918 sodan alettua Ruotsi sulki rajan hetkeksi lähes kokonaan.⁵² Olojen rauhoituttua Suomi lakkautti vuonna 1921 Ruotsin vastaisen rajavartioston ja valvonta siirtyi tullilaitokselle ja poliisiviranomaisille. Tulli sai kasvattaa henkilöstöään, mutta noin 130–140 tullivartijan vahvuudella rajaa ei voitu valvoa aukottomasti.⁵³ Ruotsin tullin organisoituminen pohjoisella rajalla vastasi pitkälti Suomen ratkaisuja.⁵⁴ Suomen ja Ruotsin rajaviranomaiset tekivät tiivistä yhteistyötä: salakuljetuksen estäminen oli yhteinen päämäärä. Muodollisia sopimuksia ei ollut, eikä toimivaltaa toimia toisen valtion alueella.⁵⁵ Rajasta huolimatta yhteinen käytännönläheinen oikeuskulttuuri edesauttoi sitä, että paikallista yhteistyötä voitiin tehdä ilman säädöstukea tai ylhäältä tulleita valtuutuksia.⁵⁶ Vaikka ensimmäinen Suomen ja Ruotsin välinen rajatulliyhteistyösopimus tehtiin vasta 1960-luvulla, jo sotienvälisenä aikana merellä tapahtunutta alkoholin salakuljetusta pyrittiin torjumaan viral-

⁵¹ Enbuska 1990, 239–240; Elenius 2001, 304.

⁵² J. Gust. Svanberg, *Haparanda 1910–1920. Idyll och dramatik*. Tornedalica, Nummer 17. Luleå 1973, 273–274; Ilkka Teerijoki, *Karungin historia*. Tornion kaupunki, Tornio 2021, 191.

⁵³ Matti Kosonen, ”Rajojen vartiointi itsenäistymisen jälkeen”. *Isänmaan portinvartijat. Suomen rajojen vartiointi 1918–1994*. Kirj. Matti Kosonen ja Juha Pohjonen. Otava, Helsinki 1994a, 11–58, 17–28; Sakari Heikkinen, *Suomeen ja maailmalle. Tullilaitoksen historia*. Tullihallitus, Helsinki 1994, 400.

⁵⁴ Jan Berggren, ”Linjetjänsten”. *Tullverket 1636–1986. En jubileumsbok*. Generaltullstyrelsen, Stockholm 1986, 78–109, 107–109; Olof Hederyd, *Haparanda efter 1809. Tornedalens historia III*. Birkkarlens förlag, Haparanda 1993, 339.

⁵⁵ Bore Bergman, ”Tullitoimintaa ja rajatulliyhteistyötä Tornionlaaksossa”. *Tornionlaakson kuntain toimikunta 1923–1973*. Tornionlaakson kuntain toimikunta, Tornio 1973, 177–185, 181; Kaija Peura ja Paavo Peura, *Joppareita, tullihurtia ja rajakyyliä. Salakuljetusta Tornionlaaksossa sodan jälkeen*. Jopparien perinneyhdistys, Pello 2001, 205, 214, 218.

⁵⁶ Ks. pohjoismaisesta oikeuskulttuurista Pia Letto-Vanamo ja Ditlev Tamm, ”Nordic Legal Mind”. *Nordic Law in European Context*. Toim. Pia Letto-Vanamo, Ditlev Tamm ja Bent Ole Gram Mortensen. Springer, Cham 2019, 1–19.

lisellä sopimusperusteisella yhteistyöllä, mutta laihoiin tuloksin.⁵⁷ Suomen vuosien 1919–1932 alkoholin kieltolaki lisäsi osaltaan salakuljetusta, mutta myös Ruotsin alkoholisääntely oli tiukkaa ja piti yllä pimeän viinan kysyntää. Salakuljetuksen ammattimaistuttua pohjoinen maaraja jäi merellisten viinareittien ulkopuolelle.⁵⁸

Viranomaisten lisäksi myös salakuljettajat tekivät yhteistyötä rajan yli. Rajaseudun asukkaat eivät itsenäistymisen jälkeenkään pitäneet salakuljetusta rikoksena vaan tietynlaisena erityisoikeutenaan. Salakuljetuksen onnistumista edesauttoi, että usein paikallisväestöön kuuluneet tullivartijat saattoivat hekin pitää tuonti- ja vientirajoituksia järjettöminä. Sääntelyn pikkutarkkuus ja alituiset muutokset johtivat myös tahattomiin rikkomuksiin.⁵⁹ Rajaseuduille on tyypillistä, että valtiollista sääntelyä rikotaan tai venytetään, jos sen koetaan häiritsevän totuttua rajan ylittävää vuorovaikutusta.⁶⁰ Normeja ei noudateta, jos niitä ei hyväksytä. Tämä korostuu pohjoisen rajaseudun kaltaisella alueella, jossa norminantovalta on kaukana ja hyötymismahdollisuudet lähellä.

Salakuljetuksen huippuaika oli toisen maailmansodan jälkeen, ja paljastuneiden tapausten määrän perusteella se väheni nopeasti 1950-luvulta lähtien.⁶¹ Säännöstelyn purkaminen, Suomen elintason kohentuminen ja tavaravalikoiman laajentuminen vähensivät tarvetta. Lainvastainen salakuljetustoiminta on sittemmin esitetty jopa positiivisena, myöhempää rajan ylittävää yhteistyötä pohjustaneena ruohonjuuritason yhteistoimintana.⁶² Salakuljetus siten ohjasi niin viranomaisten kuin tavallisten ihmisten välistä rajan ylittävää yhteistyötä, vaikka he olivat asiassa yleensä eri puolilla.

Rajavalvontaviranomaisten yhteinen ongelma olivat myös kommunistit, joita oli vuoden 1918 tappion jälkeen siirtynyt salaa Ruotsiin valmistautumaan Pohjois-Suomessa aloitettavaan kapinaan. Suomalaisten ja ruotsalaisten viranomaisten yhteistyö sekä poliittisen tilanteen muuttuminen talvisodan myötä lannistivat pyrkimykset, ei-

⁵⁷ Ks. Sopimus Suomen ja Ruotsin välillä rajatulliyhteistyöstä (SopS 2/1963); Matti Kosonen, ”Merivartiolaitos 1930–1939”. *Isänmaan portinvartijat. Suomen rajojen vartiointi 1918–1944*. Kirj. Matti Kosonen ja Juha Pohjonen. Otava, Helsinki 1994b, 193–240, 195, 223.

⁵⁸ Kari Filpus, *Alkoholin salakuljetus ja sen valvonta Perämeren rannikolla kieltolain aikana 1919–1932*. Oulun yliopisto, Oulu 2001, 178–182; Teerijoki 2010, 52, 107.

⁵⁹ Raisa Melaluoto-Lantto, *Kanssakäyminen ja yhteistyö Tornionjoen yli Karungissa tällä vuosisadalla*. Pro gradu -tutkielma suomalais-ugrilaisessa kansatieteessä. Helsingin yliopisto, Helsinki 1982, 32; Antti Vehkaperä, ”Tullitoimintaa Länsirajalla Tornionjokilaaksossa toisen maailmansodan jälkeen”. *Tornionlaakson vuosikirja 1978*. Tornionlaakson kotiseututoimikunta, Tornio 1978, 156–182; Peura 2001, 55, 138–140, 205, 213, 291, 304–305.

⁶⁰ Ks. Oscar J. Martinez, *The dynamics of border interaction. New approaches to border analysis*. Toim. C. H. Schofield. *Global Boundaries. World Boundaries Volume 1*. Routledge, New York 1994, 1–15, 12–13.

⁶¹ Teerijoki 2021, 189–190.

⁶² Ruotsala 2011, 207–208.

kä todellista kumousoyrytystä tullut.⁶³ Kommunistien aktiivisuus on silti esimerkki kansallisvaltiollisuuden ylittäneestä rajan ylittävästä poliittisesta toiminnasta, jota ei sotienvälisenä aikana muutoin paljoa tehty.

Liikkumisoikeudet

Sisäasiainministeriö määräsi vuonna 1919 ulkomaanpasseista annetun asetuksen nojalla paikoista, joista länsirajan ylittäminen oli rajaseudun väestölle sallittua, joten autonomian loppuvuosina aloitettu järjestely jatkui. Rajapitäjien asukkaat saivat asetuksen nojalla lähteä elinkeinoasioissa rajan toiselle puolelle kotipaikkakunnan poliisiviranomaisen lupatodistuksella, joka tarkastettiin rajalla. Varsinaista ulkomaanpassia ei tarvittu vaan tämä niin sanottu rajapassi riitti, ja se piti määrääjain leimauttaa Ruotsin puolella.⁶⁴

Ulkomaalaisten Suomeen tulosta ja oleskelusta maassa annetun asetuksen mukaisesti Suomeen tulevilla ruotsalaisilla oli oltava passi. Passin leimauttamiskäytännöt olivat Suomen vastaisen rajan väestöllä kevyemmät kuin muilla ulkomaalaisilla, ja maaherralla oli toimivalta antaa asetuksen määräyksistä poikkeuksia paikallisten olosuhteiden huomioimiseksi.⁶⁵ Rajaseudun väestön liikkumisoikeudet olivat varsin vapaat siihen nähden, että itsenäisyyden alkuaikoina matkustaminen Suomen sisälläkin edellytti asuinpaikkakunnan poliisiviranomaisen myöntämää matkatodistusta.⁶⁶ Suomen itsenäistyminen ei tarkoittanut suurta liikkumissäätelyn vapauttamista kohti rajatonta länsirajaa.

Suomi teki Ruotsin kanssa vuonna 1928 viisumivapaus sopimuksen, joka kumottiin vuonna 1941.⁶⁷ Lisäksi Pohjoismaat toteuttivat kansalaistensa passittoman matkustamisen mahdollistaneen matkakorttijärjestelmän, joka kumottiin Suomessa vuonna 1941.⁶⁸ Maahantulosäätelyn keventäminen helpotti myös muiden kuin ra-

⁶³ Östen Groth ja Gunnar Lassinanti, *Nordkalotten – en gränslös utmaning*. Skrivarförlaget/Norrbottens Bildningsförbund, 1982, 114–115; Matti Lackman, *Samarbete för revolution. Kommunisternas hemliga verksamhet i Tornedalen 1918–1939*. Tornedalica Nr 52. Luleå 1997, 35, 60, 105–107, 111–120.

⁶⁴ Asetus Suomen kansalaisten ulkomaanpasseista (95/1919); Peura 2001, 21.

⁶⁵ Asetus ulkomaalaisten maahantulosta ja oleskelusta valtakunnassa (95/1919); Asetus ulkomaalaisten Suomeen tulosta ja oleskelusta maassa (249/1923).

⁶⁶ Ks. Asetus matkatodistuksista (48/1918); Asetus matkatodistuksista (69/1919).

⁶⁷ Asetus Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn, maahantulo-olemuksen poistamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta (136/1928); Asetus Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn, maahantulo-olemuksen poistamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta annetun asetuksen kumoamisesta (430/1941).

⁶⁸ Asetus pohjoismaisesta matkakortista (213/1929); Asetus pohjoismaisesta matkakortista (264/1930); Asetus pohjoismaisesta matkakortista annetun asetuksen muuttamisesta (429/1941).

japaikkakuntalaisten rajan ylittämistä ja lisäsi liikennettä rajaseudulla.⁶⁹ Poliittisella tasolla tapahtunut pohjoismaisen yhteistyön tiivistyminen alkoi siten näkyä jo ennen sotia käytännössä Pohjoismaiden välisten rajojen madaltamisena, vaikka yleiseurooppalainen suunta oli tuolloin liikkumisen sääntelyä tiukentavaa⁷⁰.

Uusi teknologia toi myös uudenlaisia oikeudellisia kysymyksiä rajan ylittävään liikenteeseen. Autolla tapahtunut rajan ylittävä ammattiliikenne rinnastettiin kuuluvaksi autonomian ajalta periytyneeseen rajaseudun väestön vapaaseen liikkumisoi-keuteen siten, että sitä ei tulkittu elinkeinolain tarkoittamaksi luvanvaraiseksi ulkomaalaisen ammatinharjoittamiseksi Suomessa. Käytännössä autoliikenteen valvonta ja rajakäytännöt olivat väljiä.⁷¹ Selkeiden sääntöjen puuttuessa noudatettiin paikallisia käytäntöjä. Vuonna 1930 tuli voimaan Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn ajokorttien ja henkilömoottoriajoneuvojen rekisteröimistodistusten molemminpuolista hyväksymistä koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta annettu asetus. Se merkitsi aluksi sitä, että ammattiliikenteessä olleet autot pysäytettiin rajalla ja ne oli kuormatava uudelleen ajosuunnan mukaan joko suomalaiseen tai ruotsalaiseen kuorma-auttoon.⁷² Liikenneteknologian kehittymiseen vastannut uusi yleissääntely vaikutti siten pohjoisen länsirajan toimintaolosuhteisiin, vaikka se tuskin oli varsinainen tarkoitus. Tämä on esimerkki siitä, kuinka myös muu kuin suoraan rajoja koskeva sääntely voi aiheuttaa rajaseuduille tarkoittamattomia vaikutuksia, mikäli sääntelytoimien vaikutuksia rajan kannalta ei riittävästi arvioida tai oteta huomioon.

Toinen maailmansota teki jälleen kerran Itämerestä turvattoman reitin ja siirsi kansainvälistä liikennettä pohjoiseen. Kun ensimmäisen maailmansodan aikaan merikuljetuksia paikattiin vaivalloisella Pohjois-Norjan reitillä⁷³, nyt vilkastui kuorma-autoliikenne Lapin halki Liinahamariin. Suomalaisten ohella reitti oli tärkeä niin Ruotsin vienti- ja tuontikuljetuksille kuin saksalaisille. Sovittuaan kesällä 1940 Suomen kanssa Liinahamarin sataman käytöstä Ruotsi alkoi käyttää myös omia kuorma-autojaan kuljetuksiin, jotka kestivät jatkosodan syttymiseen saakka.⁷⁴ Poikkeusajoina sääntely ei muodostunut välttämättömien rajan ylittävien kuljetusratkaisujen esteeksi.

⁶⁹ Asetus ulkomaalaisten Suomeen tulosta ja oleskelusta maassa (57/1930); Vrt. Asetus ulkomaalaisten Suomeen tulosta ja oleskelusta maassa (292/1926); Ks. Jari Kurkinen, *Ulkomaanliikenteen vuosisata. Suomalaiset kuorma-autot maailmalla*. Kirj. Olli Blomberg, Jari Kurkinen ja Ilkka Nummela. Ulkomaanliikenteenharjoittajat ry, Jyväskylä 2000, 20, 31.

⁷⁰ Vrt. John Torpey, *The Invention of the Passport. Surveillance, Citizenship and the State*. Cambridge Studies in Law and Society. Cambridge University Press, Cambridge 2002, 122–124.

⁷¹ Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta (122/1919); Kurkinen 2000, 23, 25.

⁷² Asetus Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn ajokorttien ja henkilömoottoriajoneuvojen rekisteröimistodistusten molemminpuolista hyväksymistä koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta (282/1930); Kurkinen 2000, 25.

⁷³ Ks. Kullervo Leinonen, ”Käsivarren reitti Venäjän huollossa ensimmäisen maailmansodan aikana”. *Faravid 5*. Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys, Rovaniemi 1982, 247–333.

⁷⁴ Kurkinen 2000, 48–52.

Infrastruktuuriyhteydet

Suomen ja Ruotsin Tornionlaakson erilaistumiskehitystä voimisti erillisen infrastruktuurin ja instituutioiden rakentaminen. Liikenne-, viestintä- ja energiayhteydet suuntasivat kontakteja kohti valtioiden eteläosia, ei rajan yli: yhteistyön vähyyden vuoksi tehtiin päällekkäistä infrastruktuuria ja palvelurakenteita.⁷⁵ Vaikka rajajoki oli edelleen aluetta yhdistävä tekijä, ei kiinteää rajan ylittävää yhteyttä ollut Tornion ja Haaparannan välistä kävelysiltaa lukuun ottamatta. Maailmansodan aikaan aloitettu Tornion ja Haaparannan välinen yhdysrata valmistui vuonna 1919.⁷⁶ Rajan ylittävä henkilöliikenne jäi vähäiseksi, mutta junaradan valmistuminen Ylitorniolle vuonna 1928 helpotti Haaparannan kautta Ruotsiin suuntautunutta rahtiliikennettä. Eri raidelevyeyksien vuoksi rahti oli uudelleenlastattava Haaparannalla.⁷⁷ Raideyhteyksien kehittämisen ensisijaisena päämääränä oli silti perifeeristen alueiden ja niiden väestöjen tiiviimpi kytkeminen omaan valtioon, ei rajan ylittävien yhteyksien edistäminen.⁷⁸

Pitkään suunnitelmassa ollut tieyhteys länsirajan yli valmistui Tornion–Haaparannan pengertien myötä vuonna 1930. Siltayhteys Tornioista joen itäpuolelle valmistui vasta vuonna 1939. Tätä ennen monet kansanedustajat paheksuivat Tornion parempia yhteyksiä Ruotsiin kuin Suomeen.⁷⁹ Pohjoisemmas Tornionjokivarteen suunnitellut lossiyhteydet jäivät toteutumatta. Suomalaiset epäilivät, että ruotsalaiset eivät halunneet edistää lisäyhteyksiä kireiden kansallisuuskysymysten vuoksi. Suomessa puolestaan nähtiin sotilaallisesti tarpeelliseksi sillan rakentaminen Ylitorniolle, mutta se ei toteutunut.⁸⁰ On ymmärrettävää, jos Ruotsi tuolloisessa poliittisessa tilanteessa suhtautui varauksellisesti Tornionlaakson rajan ylittävien liikenneyhteyksien parantamiseen. Valtioiden välisillä ja kansainvälispoliittisilla suhdanteilla on merkitystä sille, millaisia fyysisiä yhteyksiä rajan yli katsotaan toivottavaksi tai mahdolliseksi rakentaa.

Puhelinliikenteen sääntely periytyi autonomian ajalta, eikä Suomen itsenäistymisen jälkeen annettu asetus puhelintoiminnasta sisältänyt erityismääräyksiä valtion

⁷⁵ Birger Winsa, ”Från ett Vi till ett Vi och Dom – Torne älv som kulturgräns”. *Tornionlaakson vuosikirja 1998*. Tornionlaakson neuvosto ja Tornionlaakson maakuntamuseo, Tornio 1998, 55–71.

⁷⁶ Kurkinen 2000, 21.

⁷⁷ Kolariin asti rataa jatkettiin vasta 1960-luvulla. J. E. Rosberg, Kaarlo Hildén ja Erkki Mikkola, *Suomenmaa IX. Maantieteellis-taloudellinen ja historiallinen tietokirja*. WSOY, Porvoo 1931, 219–220; Jan Bergsten, *Tornedalens järnvägar – En gränslös historia*. Trafik-Nostalgiska Förlaget, Stockholm 2012, 77.

⁷⁸ Vrt. Rantakokko 1993, 107.

⁷⁹ Ks. eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 5.2.1934.

⁸⁰ Rantakokko 1993, 29; Kurkinen 2000, 30–31. Huom. toisen maailmansodan aikaan Ruotsi myös valmistautui tuhoamaan Suomen länsirajalle johtavia siltoja ja rautateitä, mikäli Neuvostoliitto yrittäisi hyökätä Tornionjoelle, ks. Ekman 2018, 196–197.

rajan ylittävistä linjoista.⁸¹ Vaikka Tornion ja Haaparannan välille oli vedetty sekä luvallisia että luvattomia yksityisiä puhelinlinjoja jo 1800-luvun lopulta lähtien, saatiin kaupunkien välinen puhelinjohto yleiseen käyttöön vuonna 1920. Pellosta johto kulki Ruotsiin jo 1923 ja myöhemmin myös ainakin Muonion ja Karesuvannon kohdalla. Rajaseudun puheluhinnat oli määrätty kauempaa tulleita puheluista halvemmiksi.⁸² Suorat yhteydet Helsingistä ja Turusta Tukholmaan valmistuivat vasta 1920-luvun lopulla.⁸³ Pohjoinen rajaseutu oli siten tärkeä Suomen läntisten viestintäyhteyksien kulkureitti.

Teknologian kehittyminen lisäsi sähkön käyttöä ja energian tarvetta. Sähköistäminen eteni Ruotsin Tornionlaaksossa Suomea aiemmin. Moneen rajaseudun suomalaiskylään vedettiin länsipuolelta sähköt tuttavuus- ja sukulaisyhteyksien avittamana.⁸⁴ Tornion kaupunki kiinnostui övertorneälaisen Ekfors Kraft Ab:n sähköstä sen aloittaessa sähkönjakelun Haaparannalle. Vaikka osa Tornion päättäjistä piti sähkön ostoa ulkomailta epäisänmaallisena, valtuuston enemmistö hyväksyi sopimuksen ja valtioneuvosto myönsi luvan rajan ylittävään linjaan. Myös Alatornio osti sähkönsä samalta ruotsalaisjakelijalta. Suomen puolelle ei yhteistä sähkölaitosta saatu perustetuksi.⁸⁵

Pian kävi ilmi, että ruotsalaisyhtiö ei onnistunut toimittamaan sähköä sovitulla tavalla.⁸⁶ Sähkön tuontiriippuvuuden vähentämisen keinoksi nähtiin Tornionjoen valjastaminen. Tornionlaakson kuntien toimikunta kääntyi valtioneuvoston puoleen Kukkolankoskeen rakennettavan voimalaitoksen selvittämiseksi. Ajatus oli, että voimalaitos olisi voitu rakentaa pelkästään Suomen puolelle ja olisi Suomen sisäinen asia. Valtioneuvosto hylkäsi hankkeen vuonna 1928 ja uudelleen 1932.⁸⁷ Yhteistyötä Ekforsin kanssa oli jatkettava ja siirtoyhteyksiä parannettiin. Vuonna 1943 Ruot-

⁸¹ Päätös sisältävä yleisiä määräyksiä niiden puhelinjohtojen asettamisesta ja käyttämisestä, joihin myönnetään toimilupa (88/1919); U. E. Moisala, ”Toimilupapuhelinlaitokset itsenäisyyden aikana”. *Puhelin ja puhelinlaitokset Suomessa 1877–1977*. Toim. Eino Jutikkala. Puhelinlaitosten liitto, Helsinki 1977, 321–445, 323.

⁸² Asetus Suomelle tulevista maksuista Suomen ja Ruotsin välisessä puhelinliikenteessä sekä Ruotsin kautta menevässä Suomen ja Norjan välisessä puhelinliikenteessä (282/1923); Asetus Suomen ja Ruotsin välisestä puhelinliikenteestä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten muuttamisesta (275/1936); Oiva Turpeinen, ”Keisarikunnan vaikutus”. *Puhelin ja puhelinlaitokset Suomessa 1877–1977*. Toim. Eino Jutikkala. Puhelinlaitosten liitto, Helsinki 1977, 229–282, 229, 231; Teerijoki 2010, 84.

⁸³ Kauko Rahko, ”Puhelinyhteydet muihin maihin”. *Puhelin ja puhelinlaitokset Suomessa 1877–1977*. Toim. Eino Jutikkala. Puhelinlaitosten liitto, Helsinki 1977, 435–445, 436.

⁸⁴ V. Veijola, ”Tornionlaakson sähköistäminen”. *Tornionlaakson kuntain toimikunta 1923–1973*. Tornionlaakson kuntain toimikunta, Tornio 1973, 104–109, 104.

⁸⁵ Anniina Sunnari-Pietikäinen, ”Kun Tornio päästettiin pahasta – pimeään pelosta”. *Tornion kaupungin sähkölaitoksen vaiheet vuodesta 1999 vuoteen 2011*. Tornion Energia Oy, Tornio 2011, 36–37, 55; *Tornion kaupungin energialaitos 1911–1986*. Tornio 1987, 6.

⁸⁶ Sunnari-Pietikäinen 2011, 41–42.

⁸⁷ *Perä-Pohja* 4.1.1927, 9.1.1927; Teerijoki 2010, 98–99; Teerijoki 2021, 255.

sin vesivoimahallitus otti sopijapuolen aseman Ekforsilta, joka jatkoi alijakelijana.⁸⁸ Ruotsi järjesti sota-aikana energiavarojen ulkomaillevientiä valtiolliseen kontrolliin. Elleivät valtiot ole oikeudellisesti sitovasti muuta sopineet ja sopimaansa noudata, valtion raja on etenkin poikkeustilanteissa myös kriittisten resurssien saamisen välinen raja.

Ajalle tyypillisesti liikenne-, viestintä- ja energiayhteydet nähtiin kansallisina kysymyksinä, vaikka käytännön syyt olisivat puoltaneet rajan ylittäviä ratkaisuja. Kysymys Tornionjoen valjastamisesta tuli sotien jälkeen uudelleen esiin rajan ylittävänä yhteistyöhankkeena. Tuolloin pidettiin oikeudellisesti selvänä, että rajavesistöön kohdistuvat toimet eivät ole vain valtiosisäinen asia⁸⁹. Poliittisten muutosten ohella oikeudellisen ajattelun muuttuminen ja kansainvälistyminen muovasi osaltaan toimintaympäristöä rajan ylittävää yhteistyötä edistävään suuntaan.

Tullit ja kaupallinen toiminta

Itsenäistyneen Suomen tullilainsäädäntö ja tullihallinto olivat Venäjän vallan ajalta. Itsenäistymisen jälkeen kauppasääntely oli tiukkaa, mutta sitä vapautettiin vuoden 1921 keväästä lähtien.⁹⁰ Talousjärjestelmät ja kaupankäynti kehittyivät kansallisvaltiollisissa puitteissa, mikä heikensi perinteistä Pohjoiskalotin kauppaa: Pohjoismaiden välistä kaupankäyntiä ei ensimmäisen maailmansodan jälkeen koettu erityisen tärkeäksi.⁹¹ Suomessa sovellettavana ollut vuoden 1869 tullitariffi kaipasi uudistusta, ja ajan säästämiseksi omaksuttiin keväällä 1919 Ruotsin tullitariffi lähes sellaisenaan⁹². Vapaakaupan hengestä siirryttiin kotimaisen tuotannon suojeluun omavaraisuuden parantamiseksi ja kotimarkkinateollisuuden tukemiseksi. Tavoitteena oli jatkaa tuotannon suojelua, kunnes kehittyneemmät kilpakumppanit oli saavutettu.⁹³

⁸⁸ Sunnari-Pietikäinen 2011, 77; *Tornion kaupungin energialaitos 1911–1986*, 11.

⁸⁹ Ks. *Vattenkraften i Torne och Kalix älvar. Slutrapport från Nordiska vattenkraftkommittén*. Nordisk udredningsserie 1962:3; Ks. myös Kirsi Kuusikko, ”Suomalais-ruotsalainen rajajokisopi-
mus ja -komissio kansainvälisoikeudellisesti tarkasteltuna”. *Tornionlaakson vuosikirja 1994*.
Tornionlaakson neuvosto – Tornionlaakson maakuntamuseo, Tornio 1994, 213–228.

⁹⁰ Asetus tullilaitoksen järjestelystä ja hallinnosta (45/1919); Erkki Pihkala, ”Suomen kauppapoli-
tiikka vuosina 1918–1944”. *Suomen ulkomaankauppa*. Toim. Lauri Haataja. Otava, Helsinki
1978, 9–37, 12–13; Juhana Aunesluoma, *Vapaakaupan tiellä. Suomen kauppa- ja integraatiopo-
litiikka maailmansodista EU-aikaan*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2011, 29–31.

⁹¹ Tingsten 1964, 151; Lars Krogh, Per G. Labba ja Ketil Hanssen, *Grensehandel på Nordkalotten*.
Pohjoiskalotin rajakauppa. Pohjoiskalottikomitean julkaisusarja nro 18. Alta 1988, 24.

⁹² Asetus tullimaksuista ja tullitariffin soveltamisesta (31/1919).

⁹³ Erkki Pihkala, *Suomalaiset maailmantaloudessa keskiajalta EU-Suomeen*. Tietolipas 181. Suo-
malaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2001, 147; Aunesluoma 2011, 33–36.

Kilpailija löytyi länsirajan takaa, koska Ruotsin teollistuminen ja viennin kasvu oli ollut voimakasta 1800-luvun lopulta lähtien.⁹⁴

Ruotsalaisen tullitariffin omaksuminen Suomeen on osoitus maiden sääntelyllisestä yhteismitallisuudesta, eikä autonomian aika ollut muuttanut tilannetta ratkaisevasti. Säädöstekstin samankaltaisuus ei silti vielä kerro sääntelyn soveltamisen yhdenmukaisuudesta: erot saattavat ilmetä tulkinnessa. Venäläistämistä vastaan käydyn kamppailun on katsottu luoneen Suomeen Ruotsia suuremman tarpeen korostaa lain kirjaimelle uskollista legalismia tarkoituksenmukaisuusharkinnan sijaan.⁹⁵ Pohjoisella rajalla valitukset pikkutarkkuudesta kohdistuivat yleensä Suomen tullisääntelyyn ja sen noudattamisen tarkkaan valvontaan. Ruotsin tullissa kaiketi osattiin ja uskallettiin katsoa pikkujuttuja useammin sormien läpi.⁹⁶

Vuoden 1919 tulliasetus jatkoi pohjoisen rajaseudun osalta autonomian ajan sääntelyä, joka mahdollisti rajaväestölle välttämättömyystarvikkeiden tullivapaan tuonnin omaan tarpeeseen. Vapauden piiriin kuuluneiden tuotteiden kirjo ei ollut laaja. Tullivapaussääntelyä ja sen nojalla annettuja määräyksiä muutettiin usein, mikä vähensi sääntelyn selkeyttä ja heikensi tietoisuutta ajantasaisista normeista. Toisaalta rajaseudun asukkaat myös oppivat kiertämään säännöksiä ja toimimaan näennäisen laillisesti esimerkiksi kuljettamalla tuontirajoitettua kahvia paketti kerrallaan rajan yli.⁹⁷ Tiukka tullisääntely osaltaan lisäsi tarvetta ja houkutusta ryhtyä salakuljetukseen.

Rajakaupan eli rajakuntien asukkaiden rajan toisella puolella tekemän pienimuotoisen osto- ja myyntitoiminnan rajoitusten purkaminen oli yksi ensimmäisiä kysymyksiä, joita käsiteltiin Suomen ja Ruotsin Tornionlaakson kuntien yhteisenä tavoitteena: tullien lisäksi kaupallista toimintaa häittäsivät myös monenlaiset vienti- ja tuontikiellot.⁹⁸ Toisaalta paikalliset kauppiat myös saattoivat kannattaa rajoituksia, jotta raha ei virtaisi rajan toiselle puolelle.⁹⁹ Raja ja sen tuomat esteet ovat myös usein joitakuista hyödyttäviä, koska rajaesteet estävät tehokkaasti kilpailua. Usein paikallisten kauppamatkoihin rajan toiselle puolelle yhdistettiin myös kyläreissu su-

⁹⁴ Ruotsin 1800- ja 1900-lukujen vaihteen nopea teollistuminen tapahtui teollisuustuotteiden tullimuurin suojassa, mitä kaiketi tavoiteltiin myös Suomessa. Håkan Lindgren, ”Business and government in twentieth-century Sweden: a tale of income redistribution and rent-seeking?”. *Business and Politics in Europe, 1900 - 1970. Essays in Honour of Alice Teichova*. Toim. Terry R. Gourvish. Cambridge University Press, Cambridge 2003, 17–41.

⁹⁵ Ks. Laura Ervo, ”Comparative Analysis between East-Scandinavian Countries”. *Scandinavian studies in law*. Stockholm Institute for Scandinavian Law, Stockholm 2015, 135–152, 137, 141; Tommila 2008, 103.

⁹⁶ Ks. Peura 2001, 138–139, 205.

⁹⁷ Ks. Asetus tullimaksuista ja tullitariffin soveltamisesta (31/1919); Komiteanmietintö 1966: B 39. *Rajakauppakomitean mietintö*. Helsinki 1966, 1–2; Teerijoki 2010, 53–54.

⁹⁸ Rantakokko 1993, 72.

⁹⁹ Teerijoki 2010, 53–54.

kulaisten tai tuttavien tapaamiseksi¹⁰⁰. Siten kaupallinen toiminta osaltaan ylläpiti rajan ylittäviä sosiaalisia yhteyksiä. Kaupallisen toiminnan sääntely on yksi rajaseudun sosiaalisen todellisuuden rakentumista puitteistava tekijä, koska se on vaikuttanut ja vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen ja rajan ylittäviin yhteyksiin.

Pohjoisin rajaseutu oli rajan ylittävän kaupan osalta sääntelyllisessä erityisasetelmassa. Vuoden 1924 tullitariffin mukaisesti Enontekiön, kuten Inarin, Utsjoen ja Petsamon alueen paikallisilla asukkailla oli oikeus tuoda tullitta kaikkia luvallisia tavaroita ylellisyystavaroita lukuun ottamatta sekä viedä alueensa tuotteita rajan toiselle puolelle. Oikeudet olivat paljon laajemmat kuin Tornionlaakson eteläisemmän osan tullivapaus, joka oli rajoitettu lähinnä elintarvikkeisiin ja vaatteisiin ja oli enimmäisarvoltaan matala.¹⁰¹ Lisäksi Suomi ja Ruotsi tekivät vuonna 1925 sopimuksen raja-alueiden poronhoidosta, jonka päätöspöytäkirjan mukaisesti enontekiöläiset saivat kulkea tullivapaasti omilla poroillaan tai hevosillaan Boden–Riksgränsen-rautatieinlinjalle saakka myymään tuotteitaan ja ostamaan hyödykkeitä. Ruotsin kaaresuvantolaisilla oli vastavuoroinen oikeus Suomen Enontekiöllä.¹⁰² Poronhoitosopimus oli pohjoisimman rajakaupan sääntelyn pohjana pitkään, vaikka sen on sittemmin katsottu jääneen ajastaan jälkeen.¹⁰³ Pohjoisimman rajaseudun kaupallisen toiminnan eteläosia vapaampi sääntely osoittaa, että Suomen ja Ruotsin välinen raja-alue ei ollut sääntelyllisesti täysin yhdenmukainen. Suomi ja Ruotsi kykenivät sopimaan järjestelyistä, joilla pohjoisimpien alueiden rajan ylittävän elinkeinonharjoittamisen edellytyksiä voitiin jossain määrin ottaa huomioon, vaikka rajat merkitsivätkin vakavia haittoja¹⁰⁴ perinteisille elinkeinoille.

Taloudelliset oikeudet

Autonomian ajalla perustettu niin sanottu suvereniteettisaarijärjestelmä takasi rajajokien saarten entisille omistajille ikuisen nautintaoikeuden. Itsenäistyneen Suomen Maanmittaushallitus katsoi, että tällaiset vieraan valtion alueella olevat nautinnat

¹⁰⁰ Melaluoto-Lantto 1982, 48.

¹⁰¹ Laki tullitariffin soveltamisesta (292/1924); Vrt. Valtiovarainministeriön päätös sisältävä tarkemmat määräykset tullitariffin soveltamisesta 29 p:nä marraskuuta 1924 annetun lain 17 §:ssä rajasuukkaille myönnetystä tullivapaudesta (135/1929).

¹⁰² Suomen ja Ruotsin välinen sopimus poroista rajaseudulla (SopS 1/1926) ja sen yhteydessä laadittu sopimuksen liitteenä oleva 9.5.1925 päivätty päätöspöytäkirja; Uno Dahl, ”Suomen kalottialueen rajakauppaa koskevat nykyiset määräykset.” *Lapin tutkimusseura. Vuosikirja 1964*. Toim. Jorma Ahvenainen. Kemi 1964, 39–43, 41.

¹⁰³ Ks. Paliskuntain yhdistys 23.9.2020, Dnro 314/2020.

¹⁰⁴ Ks. esim. Maria Lähteenmäki, *Kalotin kansaa. Rajankäynnit ja vuorovaikutus Pohjoiskalotilla 1808–1889*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2004, 346–383.

olisi lakkautettava ja korvattava saarten haltijoille vastaavan alueen uudisraivaus.¹⁰⁵ Suomen ja Ruotsin välisiin neuvotteluihin suvereniteettisaarien asemasta ei kuitenkaan edetty. Ruotsissa katsottiin, että hallitusten ei tulisi puuttua asiaan.¹⁰⁶ Valtioiden kireät suhteet huomioiden Ruotsin vähäinen into lähteä käymään neuvotteluja rajaa koskevien perusratkaisujen muuttamisesta oli ymmärrettävä. Mikäli rajan oikeudellinen asema olisi avattu, se olisi voinut johtaa muihin ennakoimattomiin vaatimuksiin ja kiistoihin.

Suomen itsenäistyttyä kalastusoikeuksien järjestämisen lähtökohta oli Venäjän ja Ruotsin vuoden 1897 kalastussopimus, jonka mukaisesti lohenkalastusoikeus kuului kummallekin valtiolle. Tämä lohenkalastuksen regaalioikeus¹⁰⁷ oli perua jo Ruotsin vallan ajalta. Suomi ja Ruotsi tekivät uuden kalastussopimuksen ja siihen liittyneen Tornionjoen kalastussäännön vuonna 1927. Sen lähtökohtana oli edelleen valtion oikeus lohen ja taimenen kalastukseen. Valtioiden oli tarjottava lohenkalastusta ensisijaisesti Ruotsin ja Suomen puolen talollisille, ja jos sopimukseen ei päästy, oikeus voitiin huutokaupata.¹⁰⁸ Ruotsin puolen kalastuspaikkojen kalastusta hoitivat osin suomalaiset, joten työvoima liikkui rajan ylittävästi, eikä tästä ilmeisesti ollut erityissäätelyä.¹⁰⁹

Vuoden 1927 sopimuksella perustettiin myös Norrbottenin ja Oulun (vuodesta 1938 Lapin) läänien lääninhallitusten välinen komissio, joka oli rajan ylittävä toimielin. Sen kokoonpanoon kuului edustajia kummastakin maasta. Komission tehtävänä oli muun muassa tehdä selvityksiä kalastusoikeuksien jakamista ja kalastusmaksuista päättämistä varten. Se toimi vuodesta 1928 alkaen siihen saakka, kunnes Suomi ja Ruotsi tekivät vuonna 1971 rajajokisopimuksen ja perustivat sen toteuttamista ja valvomista varten rajajokikomission.¹¹⁰ Kalastusoikeuksia koskevalla yhteistyöllä Suomi ja Ruotsi turvasivat kummankin maan taloudellisia intressejä, vaikka pai-

¹⁰⁵ Erkki Harju, ”Rajajokien suvereniteettisaarten historiaa ja nykypäivää”. *Tornionlaakson vuosikirja 1983*. Tornionlaakson kotiseututoimikunta, Tornio 1983, 68–84, 68, 79.

¹⁰⁶ Harju 1983, 79.

¹⁰⁷ Erkki Hollon mukaan kysymys lohenkalastusregaalista on historiallisen kehityksen valossa vaihdellut riippuen siitä, mitä oikeuksia regaaliin on katsottu kuuluvan ja miten sitä on käytännössä toteutettu. Ks. Erkki Hollo, *Lausunto maa- ja metsätalousministeriölle* 19.9.2017; Juha Joonan mukaan Tornionjoen lohenkalastusoikeus kuului veroluettelon perusteella paikallisille talonpojille ainakin vielä vuonna 1638. Kysymys regaalioikeuden muodostumisesta ja oikeudellisesta luonteesta on monimutkainen. Ks. Juha Joonan, *Valtion lohiregaali. Tutkimus valtion erityisestä oikeudesta lohen ja meritaimenen kalastukseen Pohjanlahteen laskevissa suurissa virroissa*. Juridica Lapponica 40. Lapin yliopisto, Rovaniemi 2015, 191, 199–225.

¹⁰⁸ Sopimus yhteisen lohenkalastuksen järjestämisestä Tornion- ja Muonionjoissa (SopS 30–31/1927); *Fiske och flottning i gränsvattnen mellan Finland och Sverige. Betänkande avgivet av den finsk-svenska laxfiskekommissionen*. Nordisk utredningsserie 1963:2, 48.

¹⁰⁹ Ks. Melaluoto-Lantto 1982, 12, 16, 55.

¹¹⁰ Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 54/1971); Maa- ja metsätalousministeriö. Työryhmämuistio. MMM 2002:1. Tornionjokityöryhmän loppuraportti. Helsinki 2002.

kallistoimijat rajan molemmin puolin tavoittelivat oikeuksien siirtämistä valtiolta paikallisille.¹¹¹

Taloudellisesti tärkeän uiton hoitamiseksi suomalaiset ja ruotsalaiset puutavarayhtiöt olivat perustaneet jo vuonna 1917 yhteisen uittoyhdistyksen.¹¹² Suomi ja Ruotsi päättivät jatkaa uittoa Venäjän ja Ruotsin vuonna 1917 tekemän sopimuksen mukaisesti. Uusi uittosopimus tehtiin vuonna 1949.¹¹³ Uittokauden aikaan liikenevä työvoima oli uiton palveluksessa. Muodollisia sopimuksia työvoimaosuuksista ei tehty, mutta perinteisesti noin puolet työntekijöistä oli Ruotsista ja puolet Suomesta. Uitto oli tärkeä rajan ylittävien yhteyksien ylläpitäjä, joskin vuosikymmenten kuluessa suomalaisten osuus työvoimasta kasvoi suureksi. Tätä selittänee, että maksettava palkka oli suomalaisten yleiseen ansiotasoon suhteutettuna korkea.¹¹⁴

Rajaa koskevista taloudellisista oikeuksista päättäminen sujui Suomen ja Ruotsin välillä yhteisymmärryksessä. Molemmille oli poliittisista kiistoista huolimatta tärkeää, että kalastusoikeudet tuottivat tuloja ja vientiteollisuuden raaka-aineet pääsivät tuotantolaitoksiin. Valtioiden yhteiset intressit turvattiin, eikä varsinkaan kalastuksen osalta rajaseudun paikallisväestön vaatimia oikeuksia huomioitu sen enempää kuin aiemminkaan.

Pitkä poikkeusaika

Suomessa sota-aika merkitsi valtion toimialueen laajentumista ja paikallisten toimintamahdollisuuksien kaventumista: Suomesta tehtiin hallintovaltio.¹¹⁵ Vuoden 1930 laki sotatilasta antoi mahdollisuudet rajoittaa kansalaisten oikeuksia sodan aikana. Sitä täydensi vuonna 1939 puolustusvalmiuden tehostamisesta sodanvaaran uhatessa annettu laki. Lisäksi keväällä 1941 annettiin laki talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa.¹¹⁶ Lait mahdollistivat liikkumisvapauden rajoittamisen ja laajat säännöstelyvaltuudet. Niiden nojalla annettu sääntely vaikutti pohjoisen rajaseudun elämään merkittävästi. Talvisodan alussa julistettu sotatila päättyi vasta syyskuussa 1947 Pariisin rauhansopimuksen myötä¹¹⁷. Osa sotatilalainsäädännöstä

¹¹¹ Ks. Rantakokko 1993, 44.

¹¹² Melaluoto-Lantto 1982, 17.

¹¹³ Sopimus Suomen Tasavallan ja Ruotsin Kuningaskunnan kesken uitosta Tornion ja Muonion rajajoissa (SopS 19/1949).

¹¹⁴ Melaluoto-Lantto 1982, 18–19, 73.

¹¹⁵ Silvo Hietanen, ”Oikeusvaltiosta hallintovaltioksi – hallinto sotavuosien Suomessa”. *Kansakunta sodassa 2. Vyö kireällä*. Toim. Silvo Hietanen. Valtion painatuskeskus, opetusministeriö, Helsinki 1990, 104–126, 104–111, 117–118, 125–126.

¹¹⁶ Laki sotatilasta (303/1930); Laki puolustusvalmiuden tehostamisesta sodanvaaran uhatessa (193/1939); Laki talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa (303/1941).

¹¹⁷ Julistus sotatilasta (441/1939); Julistus sotatilan lakkaamisesta (700/1947); Rauhansopimus Suomen kanssa (SopS 20/1947).

ja säännöstelyvaltuuksista jatkoi voimassa- ja sovellettavana oloaan myös rauhanteon jälkeen.¹¹⁸

Maarajojen vastaisten kuntien alueet määrättiin matkustuskieltoalueeksi lokakuussa 1939. Muut kuin rajakunnissa vakituisesti asuneet ja tehtäviensä vuoksi alueelle tulleet sotilas- ja poliisiviranomaiset tarvitsivat erillisen luvan, joka voitiin myöntää tärkeästä syystä.¹¹⁹ Asemasodan aikaan kesällä 1942 itärajan matkustuskielto säilyi, mutta pohjoisella länsirajalla se lievennettiin koskemaan vain ulkomaalaisia.¹²⁰ Laaja kielto tuli voimaan uudelleen kesällä 1944 ja jatkui vuoden 1949 alkuun.¹²¹ Suomen puoleisesta Tornionlaaksosta tuli siten pitkäksi aikaa myös valtionsisäistä rajaseutua. Rajaseutu voi olla sitä kahteen suuntaan: paitsi ulkovaltaan päin, myös valtionsisäisesti.

Sodan aikana annettiin myös uutta Suomen ja Ruotsin välisen pohjoisen rajan rajapassisääntelyä. Suomen rajakuntien *tunnetusti nuhteettomilla* asukkailla oli oikeus ylittää raja kotipaikkakunnan poliisiviranomaisen myöntämällä rajapassilla ja oleskella Ruotsin puoleisella raja-alueella enintään kolme vuorokautta. Lääninhallituksella oli toimivaltuus myöntää rajapassi poikkeuksellisesti myös muulle suomalaiselle, joka työn tai ammatin vuoksi oleskeli rajakunnassa. Vastaava oikeus Suomessa oleskeluun koski Ruotsin puoleisen rajaseudun asukkaita, kunhan passi tai kansalaiskortti leimattiin ensi käynnillä. Pohjoismaisen matkakortin pätevyys matkustusasiakirjana päättyi kesällä 1941.¹²² Rajaseudun asukkaita koskeneet liikkumisvapaudet mahdollistivat esimerkiksi Suomen sodanaikaisen tanssikiellon kiertämisen.¹²³

Suomen ulkomaankaupan säännöstely alkoi jo ennen talvisodan puhkeamista syyskuussa 1939. Tuonti ja vienti alistettiin tullitariffin 24 §:n nojalla laajasti valtioneuvoston asettaman lisenssitoimikunnan alaiseksi ja vientikieltoja laajennettiin

¹¹⁸ Ks. Laki sotatilasta annetun lain soveltamisesta eräissä tapauksissa sotatilan lakattua (267/1947); Laki talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa annetun lain muuttamisesta (503/1954); Hallituksen esitys laiksi talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa annetun lain muuttamisesta (HE 123/1954 vp); Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 30 hallituksen esityksen johdosta laiksi talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa annetun lain muuttamisesta (PeVM 30/1954 vp).

¹¹⁹ Asetus väliaikaisesta kiellosta matkustaa eräille alueille ja oleskella siellä (340/1939); Sisäasiainministeriön päätös niistä alueista, joille matkustaminen ja siellä oleskeleminen on väliaikaisesti kielletty tai rajoitettu (353/1939).

¹²⁰ Sisäasiainministeriön päätös kiellosta matkustaa eräille alueille ja oleskella siellä annetussa asetuksessa tarkoitettujen alueiden määrittämisestä annetun sisäasiainministeriön päätöksen muuttamisesta (632/1942).

¹²¹ Päätös kiellosta matkustaa eräille alueille ja oleskella siellä annetussa asetuksessa tarkoitettujen alueiden määrittämisestä (403/1944); Asetus matkustamisesta eräille alueille (405/1947); Asetus matkustamisesta eräille alueille annetun asetuksen kumoamisesta (884/1948).

¹²² Valtioneuvoston päätös Ruotsin kansalaisten velvollisuudesta hankkia passi ja passileimaus jatkuvaa oleskelua varten Suomessa (431/1941); Asetus rajaliikenteestä Suomen ja Ruotsin välisellä maarajalla (293/1942).

¹²³ Teerijoki 2010, 239.

nopeasti.¹²⁴ Elin- ja kulutustarvikkeita säännösteltiin niin Suomessa kuin Ruotsissa, mutta Suomessa säännöstely oli laajamittaisempaa ja pidempikestoista. Kun jokin hyödyke vapautui säännöstelystä Ruotsissa, sitä ryhdyttiin hankkimaan Suomeen.¹²⁵ Tulliviranomaisten rajan ylittävä lojaalius ei ollut aina saumatonta. Esimerkiksi Suomesta oikeudetta tuotuja hyödykkeitä tullattiin Ruotsin tullissa, jolloin ne muuttuivat Ruotsissa laillisiksi.¹²⁶

Sodan aikaan säädettiin, että suomalaiset saivat tehdä ostoksia Ruotsista vain raja-kauppakortin avulla, jonka myöntäminen ja käytön valvonta kuului Suomen Pankille, käytännössä sen valtuuttamalle viranomaiselle.¹²⁷ Suomen valuutan maastavientiä säänneltiin tiukasti. Suomalaisen sallittuja tuontimääriä kiristettiin jatkosodan kuluessa entisestään, ja monimutkainen järjestelmä pysäytti laillisen rajakaupan. Monet syytteeseen johtaneet salakuljetustapaukset koskivat varsin vähäpätöisiä tekoja, eivätkä ihmiset sääntöjen jatkuvasti muuttuessa edes tunteneet niitä. Tärkeiden elintarvikkeiden ja vaatteiden tullivapaa tuonti oli sallittua siinä määrin kuin tullivirkailijat arvioivat kohtuulliseksi, mutta kohtuullisuusharkintakin johti epäselvyyksiin.¹²⁸ Rajaseutuväestön kaupankäynnin erioikeuksia säilytettiin siten sota-aikana, mutta ne olivat tiukkoja ja hankalasti käytännössä sovellettavia.

Suomen ja Neuvostoliiton rauhan palauttamisen ehtona syksyllä 1944 oli, että saksalaiset joukot poistetaan Suomesta.¹²⁹ Lapin lääniä koskeva evakuoitokäske annettiin syyskuun alkupuolella. Kemin–Tornion aluetta ei kuitenkaan ollut evakuoitu, joten suomalaisten ja saksalaisten taisteluiden kiihdyttyä Tornion maihinnousun jälkeen asukkaat alkoivat vetäytyä Ruotsiin omatoimisesti.¹³⁰ Väestön mukana myös tullimiehet siirtyivät rajan länsipuolelle ja jatkoivat viranhoitoaan: rajatulliyhteistyö lähentyi olosuhteiden pakosta.¹³¹ Suomalaiset tulliviranomaiset toimivat Ruotsin valtion alueella ilman muodollisia toimivaltuuksia. Tiukan paikan tullen yhteinen oikeus- ja yhteiskuntakulttuuri kantoi jälleen myös yli sääntelemättömän tai oikeudellisesti harmaan alueen.

¹²⁴ Asetus eräiden tavarain viennin kieltämisestä (245/1939); Asetus eräiden tavarain tuonnin kieltämisestä (281/1939); Aunesluoma 2011, 66–67.

¹²⁵ Peura 2001, 38–42.

¹²⁶ Melaluoto-Lantto 1982, 36; Peura 2001, 37, 201.

¹²⁷ Valtioneuvoston päätös Suomen ja Ruotsin maarajalla tapahtuvassa n. s. pikku rajakaupassa käytettävän Suomen rahan viennin säännöstelemisestä ja rajapassinhaltijan oikeudesta viedä rahaa maasta sekä rajapassin nojalla Ruotsiin tapahtuvan matkustamisen taloudellisista edellytyksistä (238/1942).

¹²⁸ Valtiovarainministeriön päätös Ruotsin vastaisen maarajaseudun asukkaille myönnetystä tulliedusta (929/1941); Teerijoki 2010, 53, 168.

¹²⁹ Väli-rahansopimus toiselta puolen Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneen Kuningaskunnan sekä toiselta puolelta Suomen välillä (645/1944).

¹³⁰ Heikkola 1982, 166; Teerijoki 2010, 174–175, 177–178.

¹³¹ Bergman 1973, 182.

Lapin sodan jälkeen Suomen Tornionlaakso oli jälleen vapaa ulkomaisista soti-laista, mutta alueen kärsimät tuhot olivat mittavat. Tämä kasvatti elintasooeroa Ruot-siin, joka oli säästynyt sodalta joitain hajaosumia lukuun ottamatta.¹³² Suomen ja Ruotsin välinen viisumivapaus palautettiin vuoden 1949 lopulla, jolloin maahan sai tulla virallisista rajanylityspaikoista pelkällä passilla.¹³³ Suomi pystyi irtaantumaan verrattain hyvin sota-ajan erityishallinnosta, eivätkä oikeusvaltiollisuutta kaventa-neet piirteet jääneet liian hallitseviksi suhteessa Ruotsiin.¹³⁴ Pohjoismaiset oikeus-kulttuuriset siteet auttoivat kahdenvälisen suhteiden kehittämistä ja osallistumista alkaneisiin yhteispohjoismaisiin hankkeisiin. Ruotsin näkökulmasta Suomi kuului Neuvostoliiton etupiiriin, eikä maata varsinkaan YYA-sopimuksen myötä voitu pitää aiemman kaltaisena sotilaallisena puskurina¹³⁵.

Suomelle sodanjälkeinen aika merkitsi tarkkaa tasapainoilua idän ja lännen vä-lillä, joiden vastakkainasettelu teki pohjoisesta rajaseuduista geopoliittisesti tärkeän välimaaston. Valtiollisen itsemääräämisoikeutensa turvaamiseksi Suomella oli tarve vahvistaa sivistyksellisiä, taloudellisia ja poliittisia siteitään Skandinaviaan, varsinkin Ruotsiin.¹³⁶ Myös Suomen ja Ruotsin välinen pohjoinen rajan ylittävä toiminta alkoi toden teolla lisääntyä ja saada virallisempia muotoja, mutta poliittinen, oikeu-dellinen ja henkinen lähentymiskehitys oli käynnistynyt jo ennen sota-aikaa.

Johtopäätökset

Samanaikaiset mutta osittain erisuuntaiset tai eritahtiset kehityskulut voivat yhtääl-tä madaltaa rajaa ja toisaalta tehdä sitä korkeammaksi. Kyse on moniulotteisesta prosessista, jossa rajan rakentuminen tapahtuu useiden tekijöiden tuloksena. Rajaa suoraan tai välillisesti koskeva sääntely yhtäältä ohjaa rajan rakentumista, mutta toi-saalta ilmentää niitä laajempia poliittisia, yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä, jotka muodostavat jatkuvassa muutoksessa olevan rajan sosiaalisen todellisuuden. Yritettäessä ymmärtää sääntelyn kehitystä ei voida olla ottamatta huomioon histori-allista kontekstia, koska sääntely ei tapahdu tyhjiössä. Toisaalta rajan todellisuutta tai muutakaan yhteiskunnallista asiantilaa on vaikea hahmottaa ilman sääntely-ympäris-tön tuntemusta, koska moderneissa valtioissa sääntely on muodollisesti velvoittava keino ohjata ihmisten ja yhteiskunnan toimintaa: se antaa toiminnalle säädännäiset puitteet. Erityisen selvästi tämä näkyy rajan ylittävässä toiminnassa, koska rajojen

¹³² Ks. esim. Hyvönen 1991, 193–194.

¹³³ Asetus Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn maahantuloleimausta poistamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta (764/1949); Suomen ja Ruotsin välillä tehty maahantuloleimauksen pois-tamista koskeva sopimus (SopS 38/1949).

¹³⁴ Hietanen 1990, 126.

¹³⁵ Wahlbäck 2020, 269.

¹³⁶ Ks. Hämäläinen 1969, 264; Visuri 1989, 54.

sääntely ja hallinta on valtioiden itsemääräämisoikeuden kovaa ydintä. Suuret valtiolliset ja poliittiset muutokset heijastuvat lähes vääjäämättä valtion rajoille.

Kehitys kohti nykyäskäsitksen mukaista Suomen ja Ruotsin välistä *maailman rauhallisinta rajaa* ei saanut Suomen itsenäistyttyä uutta vaihdetta; monilta osin sääntely ja käytännön toiminta jatkuivat aiemman kaltaisina. Muuttunut valtiollinen asema merkitsi Suomessa tarvetta tehdä kansallista itsemäärättelyä nuorille valtioille tyypilliseen tapaan vastakohtaisuuksia rakentamalla. Lännessä tämä kohdistui Ruotsiin, jossa yhtäältä epäiltiin Suomen kykyä säilyä itsenäisenä ja toisaalta jopa varauduttiin suomalaisten aseellisiin pyrkimyksiin yhdistää pohjoisen ”suomalais-alueita” yhden valtion alaisuuteen. Maiden välejä rasittivat etenkin kiista Ahvenanmaan hallinnasta, Ruotsin puolen Tornionlaakson assimilaatiopolitiikka, sitä kritisoinut suomalaisuusaktivismi ja Suomen sisäinen kieliriitely. Ilmapiiri rajan ylittävän toiminnan kehittämiseksi ei ollut hyvä, eikä itsenäistymisestä seurannut autonomian ajalta perityn rajasääntelyn purkamista. Päinvastoin valtiollisen ja muun poliittisen eliitin toiminta pikemminkin oli omiaan rakentamaan etenkin henkistä rajaa. Valtiotason kiistoista huolimatta alueen ihmiset jatkoivat toimintaansa rajan yli entiseen tapaan. Tämä koski myös rajaviranomaisten yhteistyötä, jolle ei ollut muodollista oikeudellista perustaa. Yhteinen käytännönläheinen pohjoismainen oikeuskulttuuri edisti viranomaisten sääntelemätöntä yhteistoimintaa. Suomi ja Ruotsi onnistuivat myös sopimaan rajajokien taloudellisten kysymysten järjestämisestä. Käytännössä jatkettiin jo Suomen autonomian aikaisia valtioiden taloudelliset edut turvanneita toimintamalleja.

Paikallisen väestön rajan ylittävää toimintaa koskeneet erityisoikeudet säilyivät pääpiirteissään entisellään. Kauppa- ja tullipolitiikkaa tehtiin sekä palveluverkostoa ja liikenne-, viestintä- ja energiainfrastruktuuria rakennettiin kansallisvaltiollisissa puitteissa, mikä satoi pohjoisia rajaseutuja *oman* valtionsa eteläisiin valtakeskittymiin. Rajan rakentamisen kannalta merkittävää on paitsi rajaa suoranaisesti koskeva sääntely ja toimet, myös välillisesti valtiollisuutta edistävät kehityskulut. Kun valtiota rakennetaan, rajan ylittävä yhteys voi samalla heikentyä, mikäli ihmiset rajan molemmin puolin tempautuvat maidensa valtionrakennus- ja kansalaisuusprojekteihin. Kuitenkin sotienvälisenä aikana oli paljon aiempaa perua olevia kielellisiä, yhteisöllisiä ja kulttuurisia rajan ylittäviä siteitä. Ne toimivat tehokkaana vastavoimana valtion roolin laajentumiselle, joka pääsi toden teolla vauhtiin vasta myöhemmin.

Euroopan turvallisuustilanteen kiristytessä 1930-luvun taitteessa Pohjoismaat alkoivat kehittää yhteistyötään. Suomi ja Ruotsi pyrkivät edistämään Tornionlaakson yhteistoimintaa ministeritasolla asti, vaikka käytännön toimet jäivät sodan jalkoihin. Sota-ajan sääntely jatkui merkittävältä osiltaan 1940-luvun lopulle asti, jolloin käynnistyi uudenlainen pohjoismaisen ja läntisen integraation ajanjakso. Pohjoisesta rajaseudusta tuli myös geopolittisesti tärkeää lännen ja idän välimaastoa. Suomessa pohjoismainen yhteistyö ja suhteiden tiivistäminen Ruotsiin nähtiin tasapainottavaksi tekijäksi uusille idänsuhteiden velvoitteille. YYA-Suomelle oli tärkeää pakotta-

maton ystävyys, yhteistoiminta ja avunanto länsinaapurin ja muiden Pohjoismaiden kanssa, jolloin myös rajojen madaltaminen länteen nousi uuteen arvoon.

Summary

This article analyses the cross-border activities and their regulation at the Finnish-Swedish northern border from the independence of Finland to the aftermath of the second World War. The process of change over time is being studied by applying a diachronic analysis. Activities across state borders are rarely limited to regional or local context. It is thus important to connect the international and national developments of the era to the formation of Finnish-Swedish border and its regulations. In this article human communities, sovereign states, their borders and regulations are perceived as parts of socially constructed reality. Extensive historical understanding is thus essentially important when analysing the border not just as a static judicial fact but as a product of dynamic social process.

The article argues that the historical development of borders is not linear and determined, but a multi-dimensional process, in which different developments can occur at a different pace and go in different directions: some simultaneous developments can lower the border, others can make it higher. Legislation and other norms are factors that steer the characteristics of the border, yet at the same time they are manifestations of broader political, societal and cultural variables that form the social reality. The article covers historical development paths between two transitional periods, which are often defined from the nation-state perspective. In this article it is argued that the independence of Finland as an aggregate level change did not bring a substantial difference to the everyday cross-border practices nor their regulation at the Finnish-Swedish northern border compared to the time of the Finnish autonomy.

Finnish-Swedish relations hit the rock bottom after the independence of Finland due to severe territorial disputes over the Åland islands, for example. Furthermore, some Finnish activists arose claims to move the Finnish-Swedish border westwards to re-unite the allegedly oppressed Finnish speaking minority of Swedish Torne Valley under one nation. As is typical for newly independent nations, there was a need for national self-definition in Finland, which was based to a great extent on constructing binary oppositions against neighbouring countries. In Sweden, on the other hand, there was certain cynicism towards the permanence of the Finnish independence. Despite state level disputes, common people living in the area maintained their traditional, often kinship-based cross-border connections. This was partly made possible by regulation, which also granted residents of the border area special rights to move and deliver goods over the border after the independence of Finland. Finnish and Swedish border authorities also continued their co-operation that was based not on formal statutes, but on gentlemen's agreements and reciprocity. Common Nordic legal culture contributed for its part to the pragmatic common activities, especially in the efforts to prevent smuggling. States were able to agree on fishing and floating at the border watercourses as well, continuing practices that were inherited from the time when the contracting party with Sweden was the Russian Empire.

The rapprochement of the Nordic countries began to take place at the turn of the 1930's as the security climate in Europe deteriorated. This co-operation led to the introduction of the Nordic travel card system, for instance, which made crossing the border easier at the Finnish-Swedish border as well. In addition to that, Finland and Sweden had high-level bilateral aims to deepen

official cross-border co-operation, but the second World War postponed their materialization. Even during the war times residents of the Finnish northwest border area were not stripped from their special rights to cross the Swedish border albeit Finland was strictly administered at the time. The long emergency period ended in the late 1940's and most of the wartime regulations were released. The era marked the beginning of the bloom of western integration and Nordic co-operation. However, Finland's room for manoeuvre was limited and its sovereignty in threat due to tightened treaty-based Soviet influence. This made the fostering of Nordic and especially Finnish-Swedish relations an all-important balancing factor for Finland and grew the geopolitical importance of the northern border area.

